במקורבות נמי דאיכא למימר מיניה נפל ד"ה אסורות, כי פליגי במרוחקות והא "בצד מרקולים" קתני מאי "בצד" - בצד ארבע אמות דידיה רבי ישמעאל סבר עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול - שלש דדמיין למרקולים אסורות שתים מותרות, רבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול לא שנא שלש ולא שנא שתים: נראות עמו = אסורות שאין נראות עמו = מותרות: אמר מר "בידוע שנשרו ממנו" דברי הכל אסורות ורמינהי אבנים שנשרו מן המרקולים: נראות עמו = אסורות שאין נראות עמו = מותרות, ור' ישמעאל אומר שלש אסורות שתים מותרות? אמר רבא לא תימא "שנשרו" אלא אימא "שנמצאו"; וסבר ר' ישמעאל שתים מותרות והתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו אסורות, שלש אפילו מרוחקות אסורות? אמר רבא לא קשיא כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות, וה"ד? דאיכא גובהה ביני וביני, ומרקולים כה"ג מי הוי והא תניא *אלו הן אבני בית קולים - אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן? אמר רבא כי תניא ההיא בעיקר מרקולים. בי ינאי מלכא חרוב אתו עובדי כוכבים אוקימו ביה מרקולים, אתו עובדי כוכבים אחריני דלא פלחי למרקולים שקלינהו וחיפו בהן דרכים וסטרטאות איכא רבנן דפרשי ואיכא רבנן דלא פרשי א"ר יוחנן בנן של קדושים מהלך עליהן ואנן נפרוש מהן *מאן ניהו בנן של קדושים? רבי מנחם ברבי סימאי, ואמאי קרו ליה בנן של קדושים דאפי' בצורתא דזוזא לא מיסתכל מ"ט דמאן דפריש? סבר לה כי הא דאמר **רב גידל א"ר חייא* בר יוסף א"ר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית שנאמר °ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים" מה מת אין לו בטילה לעולם אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה לעולם ומאן דלא פריש אמר בעינא כעין פנים וליכא, אמר רב יוסף בר אבא: איקלע רבה בר ירמיה לאתרין ואתא ואייתי מתניתא בידיה *עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים וטרטיאות מותרות

רש"י

במקורבות · (א) כגון באמה וחצי אמה: **מרוחקות** · (ב) בארבע אמות דודאי לאו מיניה נפול: **עושין מרקולים קטן** · כלומר דרכן לעשות כן: **נראות עמו** · מקורבות מאד: **שאין נראות עמו מותרות** · דלאו מיניה נפול: **אבנים שנשרו** · היינו בידוע הוה עבודת כוכבים: **שאין נראות עמו** · הוו להו שברים: **הני שנמצאו** · נראות עמו אסורות שממנו נפול ושברים דמרקולים ודאי אסורין כדאמרן: **שאין נראות עמו מותרות** · דלאו מיניה נפול: **וסבר רבי ישמעאל שתים** · בתוך ארבע אמותיו מותרות: **והתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה לו** · וסתם תפיסה ד' אמות וקתני אסורות: **בתפיסה אחת** · הא דקתני אסורות בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורה בין לר' ישמעאל בין לרבנן דכל תוך ד' אמות נראות עמו קרי ליה ובשלש מרוחקות הוא דפליגי, והא דאוקימנא לעיל פלוגתייהו בתוך ד' אמות ולר' ישמעאל שתים מותרות ולרבנן ג' נמי מותרות, בשתי תפיסות כדמפרש: **דאיכא גובהה** · תל מפסיק בינם למרקולים דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפלו הלכך לר' ישמעאל שתים מותרות אבל ג' אסורות דעושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול: **כה"ג** · זו בצד זו: **עיקר מרקולים** · תחילתו אבל קטן הנעשה בצד הגדול עובדין לו כל דהו: ה"ג אמאי קרי ליה בנן של קדושים דלא איסתכל בצורתא דזוזא: **מנין לתקרובת כו'** · והכי תקרובת ניהו דהזורק אבן למרקולים זו היא עבודתו הלכך לאו עבודת כוכבים עצמה היא דתיסגי להו בביטול: **כעין פנים** · (ג) זבחים שבמקדש הוא דהוי תקרובת כדכתיב (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו אלמא דומה כלפני' קרי זבח עבוד' כוכבים ואבנים אין עובדין להם בפנים:

תוספות

במקורבות אסורות · פירש בקונטרס מקורבות מאד כגון באמה או בחצי אמה דמיניה נפול מרוחקות כלומר בתוך ד' אמות מותרות דלאו מיניה נפול ובסמוך פירש בתפיסה אחת שאין הפסק בינם למרקולים ואסורים לכולי עלמא דכל תוך ד' אמות נראות עמו קרי (ד) להם ופלוגתייהו דלעיל בתוך ארבע אמות בשתי תפיסות דאיכא גובהה דהוו להו כמרוחקות דליכא למימר מיניה נפול וקשה בה טובא חדא דאין זו שיטת התלמוד שנשתנה הסברא כך שמתחלה היינו סוברים היכא דליכא גובהה קורא אותם בתוך ד' אמות מרוחקות וליכא למימר מיניה נפול ולבסוף נאמר כי ליכא גובהה ודאי מיניה נפול ואפילו בתוך ד' ועוד אי בליכא גובהה טעמא דשתים אסורות משום דמיניה נפול מאי איריא שתים אסורות אפילו אחד נמי והל"ל ר' ישמעאל אומר בתפיסה אחת אפילו א' אסורה שלש אפילו מרוחקות (ה) ועוד כיון דכל תוך ד' אמות נראות קרי להו ואסורות אף לרבנן למה הזכיר רבי ישמעאל בתפיסה לו אסורות יותר מרבנן היה לו לומר לשון נראות כמו רבנן דהא אפי' רבנן מודו דנראות עמו דהיינו בתפיסה לו אסורות (ו) ועוד דמשמע אף לפי המסקנא דבמקורבות לא פליגי דאפילו איכא גובהה אסורות והכי נמי אמרינן לעיל במקורבות לא פליגי ולא הדר ביה תלמודא ודבר תימה הוא דכיון שהן מקורבות כל כך א"כ (ז) הגבוהין בקרוב למרקולים ממש היה ועובדין אותן האבנים כשטפלות אם כן הוה לן למימר שאם הגובהה קרוב למרקולים אפילו מרוחקות אסורות כאילו לא היה גובהה שכיון שעברו הגובהה מה מזיק להן הגובהה מכאן ואילך מיהו הא לא קשיא כולי האי דאיכא למימר דה"ק במקורבות תוך ארבע וליכא גובהה לכ"ע לא פליגי אי נמי כי איכא גובהה ואבני המרקולים אינם גבוהים יותר כי אם מעט (ח) כשהם טפלות אינם יכולות להתרחק לכן נראה לפרש דלעולם כך היה הסברא דבתוך ד' אמות נמי יש שאינן נראות כדקרי לעיל מרוחקות תוך ד' אמות וה"פ כאן בתפיסה אחת דליכא גובהה ותוך ד' אמות אע"ג שאינן נראות קאמר רבי ישמעאל דאפילו שתים אסורות דהא"ל מרקולים קטן הם כיון שהם בתוך ד' אמות ודוקא שתים אבל אחת מותרת דבאין נראות מיירי ואחת מרקולים לא עבדי והא דקאמר לעיל לר' ישמעאל ב' מותרין מיירי בב' תפיסות כגון דאיכא גובהה וכיון דאיכא גובהה אין לאסור ב' דלא שכיחי לעשות מרקולים קטן בצד גדול היכא דאיכא גובהה ביניהם אבל שלש אסורות אפילו איכא גובהה דכיון שהן זו בצד זו מוכחא מילתא דמרקולים עבדינהו ורבנן סברי ל"ש תפיסה אחת ל"ש שתי תפיסות ל"ש שנים ל"ש שלש נראות אסורות אינן נראות מותרות דאין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדול ולעיל ס"ד (ט) כן במקורבות הרבה שנראות עמו כ"ע לא פליגי דאסורות ואפילו אחת כי פליגי במרוחקות הרבה קס"ד במרוחקות פירוש שאינן נראות קאמר יותר מארבע אמות ופריך והא בצד מרקולים קתני ומסיק בצד ד' אמות קמיפלגי דר' ישמעאל סבר משום דמוכחא מילתא דהוא מרקולים דעושין קטן בצד גדול אע"ג דאין נראות עמו (י) אבל שתים לא כיון דאיכא גובהה כדמסיק אבל שלש אע"ג דאיכא גובהה עושין דוקא תוך ד' אמות כדתני בצד מרקולים והא דתני בברייתא שלש אפי' מרוחקות כיון דאין נראות עמו בשביל הגובהה מרוחקות קרי להו: **וסבר** ר' ישמעאל שתים מותרות · פי' בתוך ארבע אמות ונראה לי דה"ה דהוה מצי לאקשויי וסבר ר' ישמעאל ג' חוץ לד' מותרות ולפי המסקנא ניחא ודוק: **אבני** בית קולים · הקשה ר"ת היאך מזכירין שמה כיון שאינה כתובה בתורה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סג:) משמע דעבר ושם אלהים אחרים לא תזכירו ואור"ת דקילום לשון שבח שמה וחכמים שנו אותה קולים לשון לעג וקלס (תהלים מד פסוק יד) וזהו מרקולים חילוף קילום לשון מר דשחוטה פרק גיד הנשה (חולין דף צא:) מר דכנתא (בכורות ד' נ.)*: **ה"ג** בנן של קדושים מהלך עליהם · לשון יחיד וכן בסמוך אפילו בצורתא דזוזא לא מסתכל דארבי מנחם גופיה קאי ולא על אביו ואמו כדאיתא פ"ב דמועד קטן (דף כה:) כד נח נפשיה דר' מנחם בר' סימאי אישתנו כל צלמנייא משום דלא איסתכל בצורתא דזוזא וא"ת מה חסידות איכא בזה הא אמרינן פרק שואל (שבת דף קמט.) דיוקנא עצמה אסורה להסתכל אפי' בחול כדכתיב אל תפנו אל האלילים ושמא בצורתא דזוזא שרגיל לראות בה תדיר לא שייכא בה הפנאה ואפ"ה לא מסתכל*: **בעינן** כעין פנים וליכא · פירש רבי שמואל בשם רבי שלמה וזה לשונו (כ) מן זביחה דפנים וה"ה לכל שאר תקרובת דמזבח כגון קיטור וניסוך וכל העולים לגבי מזבח מיקרו תקרובת עבודת כוכבים לענין שאין יכולין ליבטל והם כל מיני מאכל וכדתנן נמי במתני' *יינות שמנים וסלתות הלכך הני אבנים לא הוו תקרובת מיהו אתסורי הוא דמתסרי משום דנעשים עבודת כוכבים עצמה כדלקמן בשמעתין (דף נא:) ובעבודת כוכבים מהני ביטול והא בטלו דחפו בהן דרכים ושמעינן מהכא דהני נרות של שעוה שמביאין דורון לעבודת כוכבים ומדליקין בפניהם ומשכיבן הכומר מכרם או נתנם לישראל מותר בהנאה ממה נפשך אי תקרובת עבודת כוכבים הוי אפי' ביטול

רבינו חננאל

הכל אסורות · ואפילו למאן דאמר אין עובדין לשברין הני מילי בעבודת כוכבים דלאו אורחיה לשברין אבל למרקולים דמעיקרא אבנים אבנים היא היינו אורחיה כי פליגי רבי ישמעאל וחכמי' בסתמא' מקורבות נמי בתוך ד' אמות דאיכא למימר מיניה נפל אסורות . כי פליגי במרוחקות ר' ישמעאל סבר עושין למרקולים קטן בצד מרקולים גדול שלש דדמיין למרקולים אסורו' שתים דלא דמיין למרקולים מותרות ורבנן סברי אין עושין מרקולים קטן בצד מרקולים גדולי ולא שנא שלש ולא שנא שתים נראות עמו אסורות שאין נראות עמו מותרות' הא דתניא אבנים שנשרו מן המרקולים א) תרצה רבא הכי · לא תימא שנשרו אלא אימא שנמצאו · והא דתניא ר' ישמעאל אומר שתים בתפיסה אחת אסורות כו' · אוקמה רבא שתים בתפיסה אחת כגון דליכא גובהה ביני ביני אסורות' חיישינן דלמא מן המרקולים נשרו · אבל בשתים בשתי תפיסות כגון דאיכא גובהה ביני ביני מותרות' שלש אפילו מרוחקות אסורות : והא דתניא אלו הן אבני בית קולים אחת מיכן ואחת מיכן ואחת על גביהן · אוקמה רבא ההיא בעיקר מרקולים: בי ינאי מלכא חרוב ואולו עובדי כוכבים ואוקמו ביה מרקולים · ואתו אחרים דלא פלחו למרקולים ושקלו לאבנים וחיפו בהן דרכים וסרטיות · איכא רבנן דהוו פרשי מהנהו דרכים וסטרטיות א"ר יוחנן בנן של קדושים והם ר' מנחם בר' סימאי מהלך בהן ואנן נפרוש מהן : ירושלמי ב) נחום איש קדש קדשים עבר קומי אדורי צלמא ואנת לא עבר עבור קומוי וסמי עינייהו · ומאן דפריש סבר כיון דתקרובת עבודת כוכבים הוקשה למת · מה מת אין לו טהרה עולמית · אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה היתר עולמית · ומאן דלא פריש סבר אם היא תקרובת דעבודת כוכבים כעין תקרובת פנים · פי' כגון קרבן בהמה וכיוצא בה הוי תקרובת ואם לאו לא הוי תקרובת · אמר רב יוסף בר אבא רבה בר ירמיה אייתי מתניתא בידיה עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקולים וחיפה בהן דרכים

א) נראה דחסר וצ"ל אם אין נראות עמו מותרות. ב) הוא בירושלמי לעיל בפ"ג כלי"א וגם איתא בזה"ל דר' יעקב בר אידי הוה מסתמיך בריב"ל מטין לאדורי צלמא א"ל נחום איש קדש קדשים וכו'.

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' עבודת כוכבים הל' ב ס סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף ב :

מסורת הש"ס

[ב"מ כה:]

פסחים קד.

[לקמן נב:]

תהלים קו

לעיל מג. [תוספ' פ"ו ע"ש]

[וע"ע תוס' סנהדרין סד. ד"ה מרקולים ותוס' ב"מ כה: ד"ה לאבני]

[וע"ע תוס' שבת קמט. ד"ה ודיוקני]

[לקמן נא:]

I
סיכום תמצית המח' (עד הנקודות'ים)
(אפילו) ג' אבנים תוך ד' אמות עד לתוך אמה של מרקולים גדול ולא ידוע לנו אם נפלו מהמרקולים הגדול :
לר' ישמעאל
1) ג' אסורות - דעושין מרק' קטן אצל מרק' גדול
2) ב' מותרות - דאינו דומה למרק'
לרבנן
אפילו ג' מותרות - דאין עושין מרק' קטן אצל מרק' גדול
II לפי המסקנא (אחרי הנקודות)
כל האמור לעיל היינו
① בשתי תפיסות - תל המפסיק בינם למרק'
- אבל -
② בתפיסה אחת אפילו ב' אבנים אסורים

נושא
שימוש באבני מרקולים לסלילת דרכים

תת נושא
מקור לתקרובת ע"ז אין לה בטילה עולמית

מבנה
◇ 2
[illegible]

⊛ מלות ב' קבוצות סוגריים אולי הינו לאפשר קריאת הגמ' הכי: (מסוף מלו:) "כי פליגי בסתמא במרוחקות: ר' ישמעאל סבר... רבנן סברי..." התוצאת מזה הינו למקד נקודת המח' תנאים

*נ"ל דהיינו דאיכא תל מפסיק ולכן זאת נקרא "בצד" כי הוא בתוך ד' אמות (וכדאיתא [illegible])

⊛ סוגריים לשם דיון כדי להדגיש ביאור המילות להצגת העמדות בתוך הסוגריים מובא הסבר לתואר "בנן של קדושים"

** טעם לסימן זה על ר' גידל הוא מפני שמצטט'ים את דינו מספר פעמים בדפים הבאים

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה במקורבות מאד כגון באמה : (ב) ד"ה מרוחקות כלומר בתוך ארבע אמות : (ג) ד"ה כעין פנים כעין זבחים : (ד) תוספות ד"ה במקורבות וכו' קרי ליה ופלוגתייהו וכו' שנשתנה הסברא כל כך : (ה) בא"ד אפי' מרוחקות אסורות ועוד כיון : (ו) בא"ד ועוד דמשמע אף לפי המסקנא כ"ב ותימה דהך קושיא קשיא גם לפירושם וצריך לתרץ הא דמתרצי בתוס' בסמוך [ומה קושיא זו] להקשות אפרש"י : (ז) בא"ד א"כ הגובה בקרוב למרקולים ממש היא וככר נעבדו אותן האבנים כשטפלות א"כ וכו' כאילו לא היה גובה שכיון שנעבדו האבנים מה מזיק להן וכו' דה"ק במקורבות תוך ד'. ר"ל פי' דלמסקנא הכא מקורבות ומרוחקות דלעיל אידי ואידי תוך ד' [וד"ה אסורות] והיכא דאיכא גובה מרוחקות קרי ליה [ובדליכא] גובה מקורבות קרי ליה ופליגי : (ח) בא"ד כי אם מעט דכשהם : (ט) בא"ד ולעיל ס"ד הכי במקורבות : (י) בא"ד אע"ג דאין נראות עמו אסורות אבל : (כ) ד"ה בעינן וכו' וז"ל כעין זביחה: